

- зниження ринкової вартості активу протягом звітного періоду на суттєво більшу величину, ніж очікувалося;
- фізичне пошкодження активу;
- старіння активу, що пов'язано із втратою можливостей його використання;
- зменшення попиту на нематеріальний актив через зміни в політичному, економічному та правовому середовищі;
- перевищення балансової вартості чистих активів над їх ринковою вартістю;
- суттєві зміни способу використання активу протягом звітного періоду або такі очікувані зміни в наступному періоді, що негативно впливають на діяльність підприємства;
- інші свідчення того, що ефективність нематеріального активу є або буде іншою, ніж очікувалося.

Згідно з п. 7 П(С)БО 28 допускається можливість зменшення корисності нематеріальних активів через невизначеність строку їх використання або їх невикористання взагалі на дату річного балансу.

Порядок відображення на рахунках операцій зі зменшення та відновлення корисності активів наведено у таблиці.

Висновки

Перехід підприємств на інноваційні технології сільськогосподарського виробництва вимагає від фахівців правильного відображення в обліку підприємства специфічних для наших підприємств нематеріальних активів. Тому перш ніж показувати у звітності підприємства суму, що відноситься до нема-

теріального активу, бухгалтер повинен вивчити разом із іншими фахівцями доцільність перебування на балансі даного активу, його оцінку та терміни використання. Правильне відображення надходження, амортизації, зменшення корисності нематеріального активу на підприємстві дасть можливість мати реальну картину стану активів, зобов'язань і власного капіталу підприємства, що впливає на його інвестиційну привабливість та загальний фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Онишко Св. В. Державне регулювання кластеризації економіки як напрямок розбудови національної інноваційної моделі / Св.В. Онишко, С.В. Онишко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №11 (113).
2. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 22.11.2004 №732.
3. Про затвердження форм первинної облікової документації з обліку об'єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань (топографій), інтелектуальних мікросхем і раціоналізаторських пропозицій) та Інструкції щодо їх заповнення: Наказ Державного комітету статистики України від 10.08.2004 №469.
4. Голов С.Ф. Облік сільськогосподарських активів за справедливою вартістю: проти течії / С.Ф. Голов // Облік і фінанси АПК, 2006, №11.
5. Моссаковський В.Б. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні: Монографія / В.Б. Моссаковський – К.: Інтерпрес ЛТД; 2009. – 326 с.

І.Л. КОМАРОВА,

ст. викладач, Уманська філія приватного інституту «Київський інститут бізнесу і технологій»

Організаційно-управлінські передумови інвестиційної діяльності підприємств вітчизняного АПК

Радикальні структурні перетворення в організаційно-правовій системі АПК України створюють на загальногалузевому рівні низку проблем, які потребують якнайшвидшого вирішення. Одним з інструментів вирішення даної проблеми є активізація інвестиційно-інноваційної діяльності, спрямованої на використання новітніх досягнень науки й техніки, застосування більш досконалих факторів виробництва і технологій. Інвестиції формують виробничий потенціал підприємств на новій науково-технічній базі та визначають конкурентні позиції підприємств-виробників на ринках. Для вирішення цих питань необхідна активізація інвестиційного процесу, можливість маневрування фінансовими ресурсами шляхом ефективного їх використання і підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Ключові слова: інвестиційне забезпечення, фінансова інфраструктура, державна підтримка, страхування.

І.Л. КОМАРОВА,

ст. преподаватель, Уманский филиал частного института «Киевский институт бизнеса и технологий»

Организационно-управленческие предпосылки инвестиционной деятельности предприятий отечественного АПК

Радикальные структурные преобразования в организационно-правовой системе АПК Украины создают на общегалузовом уровне ряд проблем, требующих скорейшего решения. Одним из инструментов решения данной проблемы является активизация инвестиционно-инновационной деятельности, направленной на использование новейших достижений науки и техники, применение более совершенных факторов производства и технологий. Инвестиции формируют производственный потенциал предприятий на новой научно-технической базе и определяют конкурентные позиции предприятий-производителей на рынках. Для решения этих вопросов необходима активизация инвестиционного процесса, возможность маневрирования финансовыми ресурсами путем эффективного их использования и повышения инвестиционной привлекательности предприятия.

Ключевые слова: инвестиционное обеспечение, финансовая инфраструктура, государственная поддержка, страхование.

I. KOMAROVA,

senior lecturer Uman branch of Private higher education institution «Kyiv institute of business and technology»

Organizational and managerial prerequisites investment enterprises of the national agribusiness

Radical structural changes in the legal system of agriculture of Ukraine – wide level to create a number of problems which need to solve them as soon as possible. One of the tools to solve this problem is to promote investment and innovation activities to the use of the latest science and technology, the use of improved inputs and technologies. Investments formed a production potential of the new scientific and technical basis and determine the competitive position of companies manufacturing markets. To address these questions it is necessary to activate the investment process, the possibility of maneuvering financial resources through efficient use and increase the investment attractiveness.

Keywords: investment security, financial infrastructure, government support, insurance.

Постановка проблеми. Основними джерелами інвестиційних ресурсів підприємств аграрного сектору є: власні фінансові ресурси (прибуток, амортизаційні відрахування), позикові фінансові кошти інвестора (облігаційні займи, банківські кредити) та залучені фінансові кошти інвестора (кошти від продажу акцій). За останні три роки джерелами фінансування капітальних інвестицій підприємств аграрного виробництва виступили власні кошти підприємств (близько 60%), частка банківських кредитів у забезпеченні інвестиціями не перевищувала 17%, кошти державного бюджету – становили приблизно 7%, відсоток іноземних інвесторів становив приблизно 4%. Зазначимо, що структура джерел інвестиційного забезпечення є недиверсифікованою, що заздалегідь обумовлює низьку рентабельність суб'єктів господарювання.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. До сучасних досліджень, які відзначаються подальшими розробками проблем теорії, методології і практики інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, відносяться праці В. Андрійчука, С. Гуткевича, В. Мессель-Веселяк, М. Дем'яненко, В. Зайця, М. Кісіля, Ю. Лупенко, Г. Підлісецького, О. Поліщука, П. Саблука та ін.

Варто зауважити, що переважна більшість науковців при дослідженні інвестиційного процесу на сільськогосподарських підприємствах недостатню увагу приділяли організаційно-управлінським складовим реальних інвестицій. Хоча в сучасних умовах браку фінансових коштів на підприємствах для здійснення інвестицій у виробництво їхня роль дедалі зростає. Вказані моменти значною мірою визначили тему статті.

Мета статті – визначити організаційно-управлінські передумови інвестиційної діяльності підприємств вітчизняного АПК, а саме реальних інвестицій.

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі інвестиційне забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств здебільше розглядають з двох позицій: матеріального, або необоротного (основні засоби, нематеріальні активи, земля), та фінансового, або оборотного. Однією з проблем формування матеріального забезпечення для виробничих сільськогосподарських підприємств залишається

невизначеність з порядком відображення землі на балансі підприємств, врахування її як об'єкта застави, купівлі-продажу тощо. Таким чином, наявне матеріальне забезпечення та неврегульованість питання щодо ринку землі не забезпечує підприємствам достатнього рівня залучення грошових коштів для здійснення інвестиційної діяльності.

Як показує практика, основним джерелом формування власних коштів підприємств залишається прибуток та амортизаційні відрахування. Проаналізувавши динаміку прибутку підприємств сільського господарства за останні три-чотири роки, можна побачити, що близько 85% підприємств, зайнятих у рослинництві, мають змогу інвестувати отриманий прибуток в основний капітал, а 15% – «потенційні банкрути» за умови відсутності прибутку, неможливості отримання кредиту, малоімовірності отримання державної допомоги. У тваринництві ситуація є ще гіршою, лише 67% підприємств здатні забезпечувати розвиток діяльності за рахунок отриманого прибутку (див. табл.). Водночас середня вартість залучення банківських кредитів в Україні в національній валюті (ефективні процентні ставки) за останні роки коливалася в межах від 15 до 25%. Натомість у країнах ЄС вартість отримання кредитів є набагато нижчою (банківські овердрафти): 4,47% річних в євро в 2011 році середнє значення по країнам ЄС-27 (найвища процентна ставка відмічена в Румунії – 10,53% річних, найнижча у Франції – 2,64% річних) [1].

Аналізуючи кредитне забезпечення сільськогосподарських підприємств з початку 2000 року, можна відзначити новий підхід до кредитування аграрних підприємств, який спрямований до збільшення обсягів короткострокових кредитів, що сприяло створенню підприємствами запасів оборотних засобів за рахунок кредитних коштів, проте це не дає змоги реалізовувати капіталоємні інвестиційні проекти. Кризові явища у фінансовій системі негативно вплинули на кредитне забезпечення сільськогосподарських підприємств. Тому починаючи із 2009 року знову зменшено обсяги кредитування підприємств, підвищені відсоткові ставки за користування кредитами, зменшився рівень бюджетного фінансування часткової компенсації відсоткової ставки за користування кредитами.

Динаміка фінансового результату сільгоспідприємств усіх форм власності, 2008–2011 роки

Роки	Фінансовий результат, млн. грн.	Питома вага підприємств, %			
		що отримали прибуток у		що отримали збиток у	
		рослинництві	тваринництві	рослинництві	тваринництві
2008	7 474,4	72,6	68,1	27,4	31,9
2009	7 576,4	71,1	63,5	28,9	36,5
2010	17 089,6	72,1	63,3	27,9	36,7
2011	25 904,3	85,6	68,9	14,4	31,1

Розраховано на основі [1].

Варто відмітити, що активно кредитують потужні українські аграрні підприємства Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародне агентство розвитку (МАР) забезпечує фінансування комплексних програм розвитку аграрного сектору, а Міжнародна фінансова корпорація (МФК) реалізує цільові програми фінансування. Так, лише за два роки МФК профінансувала десять інвестиційних проектів агрохолдингів на загальну суму \$453 млн. переважно для поповнення обігових коштів і розширення обсягів діяльності [3].

Механізм фінансування сільськогосподарських підприємств включає декілька напрямів, одним з яких є державна підтримка. Пряма державна підтримка надається шляхом прямого фінансування, бюджетних субсидій, субвенцій, дотацій, надання кредитів під державні гарантії, створення цільових фондів. Непряма державна підтримка здійснюється через фінансування науки, що займається дослідженнями сільського господарства, наданням податкових преференцій, сприяння розвитку інфраструктури села [4].

Аналіз державної підтримки сільськогосподарських підприємств дозволяє зробити висновок про те, що основну частину коштів становить повернення податку на додану вартість. Значну роль у розвитку та стабільній роботі сільськогосподарських підприємств, а саме фермерських господарств, відіграє підтримка держави, яка здійснюється через Мінагрополітики та Фонд підтримки фермерських господарств. Безпосередньо для українських фермерів діє Фонд підтримки фермерських господарств, який працює з 90-х років. Загалом же на підтримку дрібних фермерів потрібно близько 700 млн. грн.

В Україні протягом 2008–2012 років державна підтримка сільськогосподарських підприємств була не досить ефективною. Зокрема, всупереч статті 14 Закону «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» [4], яка передбачає закупівлю з використанням державних преференцій лише вітчизняної техніки, значна частина коштів, що виділяються з державного бюджету за програмами фінансової підтримки сільськогосподарських виробників, використовувалася для закупівлі імпортової техніки.

Згідно із законом державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції полягає у наданні з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам коштів у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу (страхової премії), фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції.

В Україні на сільськогосподарські ризики припадає лише 1% усіх договорів страхування вітчизняних страховиків і 2,5% виплачених ними сум. Переважна більшість господарств уклали договори страхування, для того щоб оформити заставу для отримати банківський кредит. Використання сільськогосподарськими підприємствами, особливо фермерськими, державної підтримки страхування у формі компенсації страхових платежів дасть змогу стабілізувати їхні доходи та покращити доступ до кредитних ресурсів, у тому числі інвестиційних. А це сьогодні є надзвичайно важливим чинником для розвитку дрібних сільгоспвиробників, так як вони не мають кредитної історії й ліквідної застави.

Ми підтримуємо думку науковців, які під державною організаційно-економічною підтримкою фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств розуміють на-

самперед певну сукупність організаційних, економічних, фінансових заходів, які проводяться органами державної влади, місцевого самоврядування спільно з фінансово-кредитними установами щодо забезпечення їх фінансово-кредитними ресурсами для процесів розширеного відтворення.

Одним із важливих напрямів залучення інвестиційних коштів сільськогосподарськими підприємствами є їх вкладення у відновлення галузі тваринництва. Так, у господарствах Черкаської області в 2011 році порівняно з 1990 роком виробництво молока зменшилось на 545,8 тис. т, або на 54%. Разом із тим на сільськогосподарських підприємствах виробництво зменшилось на 613,8 тис. т, або на 73,5%, а в господарствах населення, навпаки, збільшилось на 68 тис. т, або на 38,7%. Станом на 01.01.2012 майже 26% господарств мали поголів'я дійного стада до 100 голів; 36 сільськогосподарських підприємств утримували 101–200 голів дійного стада (24,6%) і ще 37 господарств (25,3%) утримували 201–400 корів. Частка господарств із високою концентрацією корів (401–600 голів і більше 600 корів) становила лише 24%.

Наші дослідження показують, що основою для конкурентоспроможного виробництва молока можуть бути середні підприємства, які утримують від 201 до 600 корів і, що ймовірно, великі (401–600 та більше 600 корів), оскільки саме великотоварні підприємства зможуть не лише конкурувати, а й успішно вигравати конкурентну боротьбу на ринку молока. Як засвідчує світова практика, майбутнє розвитку молочного скотарства за великими спеціалізованими підприємствами, оскільки «при інших рівних умовах господарство велике завжди має переваги перед дрібним» [4]. Саме створення та розвиток великотоварних підприємств у тваринництві є об'єктом для іноземних інвесторів.

Ринкову інфраструктуру характеризують як сукупність інститутів ринку та видів діяльності, що виконують посередницьку функцію із забезпечення руху товарів, послуг, капіталів тощо.

До неї належать аукціони, різні види бірж, ярмарки, оптові ринки, агроторгові дома, торгові палати, банки та інші фінансові установи, страхові та інвестиційні компанії, пункти прокату та лізингу, інформаційно-комерційні та постачальницько-збутові організації, служби зайнятості, аудиторські організації, центри маркетингу, холдингові компанії, брокерські та дилерські контори, транспортні комунікації та засоби оперативного зв'язку, рекламні агентства, дорадчі служби та ін.

Збутові проблеми вітчизняного сільгоспвиробника можна було б вирішити шляхом створення розгалуженої мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції та обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів.

Світова практика показує, що головним чинником стійкого економічного розвитку країни є науково-технічні інновації, або комерційне застосування нових, продуктивніших технологій, які істотним чином змінюють об'єми і якість виробництва і споживання. Виходячи з науково обґрунтованих розрахунків, технологій вирощування та економічної доцільності згідно з програмою «Зерно України – 2015», розробленою Національною академією аграрних наук України, в 2015–2017 роках прогнозується отримати валовий збір зерна до 71–80 млн. т з урожайністю на рівні 43,8–49,4 ц/га.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Високий рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції в цілому досягається за рахунок інноваційної діяльності передових господарств. У Черкаській області є підприємства, які вже багато років практикують No-till. Так, у ТОВ «Кищинці» Маньківського району 60% посівних площ обробляють за технологією No-till, 40% – Mini-till. Завдяки впровадженню інноваційних технологій підвищують врожайність сільськогосподарських культур такі господарства Шполянського району – СТОВ «Шпола-Агро-Індустрі», СТОВ «ЛНЗ-Агро», ПП «Відродження»; Звенигородського – СТОВ ім. Гришка; Кам'янського – СТОВ «Україна», ТОВ «Олімп»; Черкаського – ПП «Хацьки-Агро». Високу урожайність мають підприємства Корсунь-Шевченківського району – СТОВ «НВФ «Урожай», Монастирищенського – ФГ «Ладіс» та інші.

Висновки

Формування ефективного організаційно-економічного та фінансового механізму реалізації інвестиційних проектів виходячи із комплексності соціального, економічного та природного напрямів.

Важливим чинником оновлення сільськогосподарського виробництва є зміна технології або її модернізація. Зіставлення переваг та недоліків виробничого процесу передових підприємств (Черкаської області), можна відзначити, що вітчизняне виробництво продукції галузі рослинництва і тваринництва, залежить насамперед від організаційно-економічних чинників, серед яких не малу роль відіграє інвестиційно-інноваційна

політика, державна підтримка і відповідна законодавча база. Основними, на нашу думку, є такі напрями інвестування: технічний, технологічний, біологічний та організаційно-управлінський. Раціональне їх поєднання в процесі виробничої діяльності може сприяти підвищенню ефективності вирощування сільськогосподарських культур та виробляти та високоякісну конкурентоспроможну продукцію.

Список використаних джерел

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [М.В. Присяжнюк та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка [та ін.]; ННЦ «Ін-т аграр. Економіки». – К.: [ННЦ ІАЕ], 2011. – 1008 с.
2. Федун І. Передумови активізації інноваційно-інвестиційних процесів в агропромисловому виробництві України / І. Федун // Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільського нац. економ. ун-ту. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка». – 2012. – Вип. 11: Ч. 4. – С. 175–179.
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
4. Стратегія розвитку Черкаської області до 2015 року (від 27.04.2007 №10-2/V, зі змінами від 28.12.2011, №12-1/VI) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.sk.ua/?lng=ukr&article=1231>. – Заголовок з екрану.
5. Месель-Веселяк В.Я. Аграрна реформа і організаційно-економічні трансформації в сільському господарстві / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2010. – №4 (186). – С. 3–18